

RÍŠE MUŽSKÝCH SLASTÍ: HETEROSEXUÁLNE PORNO A GAY PORNO AKO PRIESTORY KONŠTRUKCIE MASKULÍNÍT A MUŽSKÝCH SEXUALÍT

Michal Bočák

Abstrakt

Porno ako populárny diskurz tematizujúci sexualitu, po zaujatí významnej pozície v západnej kultúre, disponuje mocou výrazne re-/definovať pohlavné, gendrové a sexuálne praktiky a identity. V každej snímke existuje množstvo diskurzívnych prvkov a stratégií, prostredníctvom ktorých sa významovo rámcujú reprezentované sexuálne praktiky, performujúce subjekty a ich identity. Mainstreamové heterosexuálne a gay porno, napriek mnohým zdieľaným diskurzívnym charakteristikám, sú v štúdií ponímané ako špecifické diskurzy. Heterosexuálne porno mužské telo symbolicky zneviditeľňuje, gay porno ho, naopak, glorifikuje. Oba typy pornografie sú však výraznými artikuláciami maskulinity, hoci s rôznou mierou explicitnosti. Interpretácia sa venuje vybraným analógiám a diferenciam v konštrukcii maskulínit a mužských sexualít. Ako príklad analógií analyzovaných pornografických diskurzov je podrobne rozoberaný žáner gangbang, v ktorom sociálne spätá skupina mužov zdieľa spoločný sexuálny objekt, pričom kolektívna oslava maskulinity a mužských homosociálnych väzieb sa javí dôležitejšia než objekt samotný (akéhokoľvek pohlavia/gendru). Ako príklad diferencií je interpretovaná reprezentácia mužskej anality. Kým v gay porne je analita muža zobrazená ako možný prostriedok dosiahnutia slasti, v hetero porne je už jej potenciál významne potláčaný (napr. vizuálna tabuizácia anusu), alebo je analita ostentatívne využívaná ako reprezentácia perverznej slasti a/alebo maskulínnej dominancie.

Kľúčové slová: *gay porno – heterosexuálne porno – maskulinita – mužská sexualita – gangbang – homosocialita – analita – slasť – moc*

Pornografia (ďalej len porno)¹ je prinajmenšom v západnej kultúre jedným z najvýznamnejších diskurzov sexuality, má teda moc významne re-/definovať pohlavné, gendrové a sexuálne, aj mnohé ďalšie identity: pomerne jednoznačne triedi telá (či, s väčším potešením, ich konkrétne časti) na akceptabilné a „bizarné“, vzrušujúce a odpudivé; priamo či nepriamo sa vyslovuje k tomu, aké sú „správne“ gendrové prejavy performujúcich subjektov; konštruuje kultúrne adekvátne tvarovanie sexuálnych praxí, zväčša v závislosti od pohlavných a gendrových (rasových/etnických, socioekonomických a ďalších) identít.

V situácii, keď rastie nielen priama konzumpcia porna,² ale keď sa pornografický diskurz permanentne „vstrebáva“ do verejného diskurzu, poskytujúc mu svoje obsahové i formálne prvky, sa skúmanie porna stáva nevyhnutným; nielen na pochopenie toho, ako a prečo sú dnes uskutočňované reálne sexuálne akty a ako o nich ľudia uvažujú, lež aj ďalších aspektov modernej každodennosti (mediálna produkcia, používanie jazyka, obliekanie atď.).

V stati pristupujem k pornu, súc znalý jeho mnohostrannej kritiky,³ realisticky: považujem ho za jestvujúci fakt, za významný diskurz, hodný seriózneho akademického skúmania. Mojm zámerom nie je súdiť ho z určitých morálnych pozícií, pretože to, domnievam sa, skôr zahmlieva, ba až znemožňuje jeho skúmanie. Naopak, snažím sa porno kriticky uchopiť v snahe prispieť k výkladu princípov, na základe ktorých funguje.

Pornoprodukcia i výskum pornografie sú dnes natoľko rozvinuté, že v analýze bola, pochopiteľne, potrebná výrazná redukcia problematiky. Rozhodol som sa zúžiť okruh analytického materiálu na mainstreamové porno⁴ a analyzovať performatívy gendrov a túžob tzv. biologických mužov.⁵ Vychádzajúc z diskurzívnych špecifik, ako aj z unifikujúcich prvkov heterosexuálnej a gay-

1 Posun pornografia/porno okrem snahy sociálneho výskumu o zachovanie istého politického náboja konceptov „kopíruje aj paradigmatický posun štúdia porna od psychologizujúcich a moralizujúcich prístupov k reálnemu výskumu systémov produkcie, textuálnej podoby produktov a podôb recepcie porna (podrobne napr. Feona ATTWOOD, *Reading Porn: The Paradigm Shift in Pornography Research*, *Sexualities* 5, 2002, č. 1, s. 91-105.; reflexia v Feona ATTWOOD, *The Paradigm Shift: Pornography Research, Sexualization and Extreme Images*, *Sociology Compass* 5, 2011, č. 1, s. 13-22.).“ (Michal BOČÁK, *Prečo a ako penetrovat... významy: Zopár úvah o porne a porn studies*, *Konstrukt* 2, 2011, č. 5 [online]. Dostupné z: <http://www.konstruktmag.cz/preco-a-ako-penetrovat-vyznamy-zopar-uvah-o-porne-a-porn-studies/> [cit. 2011-07-20])

2 Deje sa tak zvlášť pod vplyvom zjednodušenia dostupnosti porna masovým rozšírením internetu a používateľsky priateľských (angl. *user-friendly*) audiovizuálnych technológií. Zásadný zlom v spôsoboch produkcie, distribúcie a recepcie porna priniesol nástup tzv. webu 2.0 v prvej dekáde 21. storočia, osobitne nových pornoportálov typu *tube* (z angl. slang. telka; analógia s populárnou všeobecne zameranou službou *YouTube.com*; pozri aj pozn. 3), založených na technológii flashového videa (streamingu). Pre *tube*-portály sú charakteristické intuitívne uploadovanie a kategorizácia snímok, ako aj komunitný princíp (zdieľanie, hodnotenie a komentovanie obsahov, virtuálne priateľstvá a pod.).

3 Prehľad napr. v Kateřina LIŠKOVÁ, *Hodné holky se dívají jinak: Feminismus a pornografie*, Praha 2010.

4 Za pornografický mainstream považujem, pre potreby tejto práce, pornografické snímky dostupné sa na najznámejších webových pornoportáloch (napr. Xvideos.com, xHamster.com, PornHub.com, YouPorn.com).

5 Vzhľadom na deklarovanú „mainstreamovosť“ možno, nazdávam sa, uplatniť pri výbere a interpretácii materiálu určitú komensenzuálnu logiku. Mainstream totiž vylučuje subjekty s nie-binárne definovateľnými pohlaviami a gendrami (napr. intersex, trans-kategórie a pod.); ak aj tieto subjekty reprezentuje, zaraďuje ich do osobitných, výrazne príznakovo konštruovaných kategórií. Rovnako prevažne potvrdzuje spojitosti *žena – femininita* a *muž – maskulinita*. Kým sféry mediálnej produkcie, ktoré sú pod explicitnou verejnou kontrolou (napr. spravodajstvo, filmová a seriálová tvorba, lifestyleové časopisy) sú už dnes viac či menej nútené o „naivnej predstave, že muži hrajú

skej pornografie,⁶ mojím cieľom je identifikovať diferencie a analógie v konštruovaní maskulinit a sexualít mužov v uvedených odvetviach pornoprodukcie. S ohľadom na charakter práce interpretujem iba niekoľko vybraných sexuálnych (a/alebo pornografických) praktík, ktoré plnia hlavne ilustratívnu funkciu.

„NA SEXUALITE SA PRACUJE“: PORNO AKO DISKURZ

Jedna z najkratších, i keď konceptuálne širokých definícií pornografie sa objavuje v prácach J. J. McCreadieho Lillieho. Porno je, podľa neho, „akákoľvek sexuálne explicitná reprezentácia“.⁷ Uvedená významová extenzivita porna, definovanie priveľmi voľné v porovnaní s tradičnými predstavami o dobrej vedeckej definícii, však nie sú náhodné. V súčasnosti sa intenzívne diskutuje, nielen vo verejnom, ale aj v akademickom diskurze, o pornografizácii kultúry.⁸ Prenikanie pornografickej logiky z periférie do centra kultúry je, podľa niektorých autorov/iek, natoľko silným trendom, že už neovplyvňuje len porno kultúru, ale že v pornografizovanej kultúre prestáva byť jasné, čo ešte pornom je, a čo už nie. McCreadie Lillie „technologickú a diskurzívnu éru, v ktorej definícia pornografie expandovala za hranice vlastnej deskriptívnej koherencie“, nazýva érou post-pornografickou.⁹

Diskurz v tomto texte ponímam z foucaultovskej perspektívy ako systematicky artikulovanú, kultúrnu ukotvenú re-/produkciiu určitého vedenia.¹⁰ Pri jeho analýze sa ako dôležité javí, ako vysvetľuje M. Foucault,¹¹ usilovať sa o archeológiu vedenia, t. j. o akési odkrývanie „sedimentov“ vedenia, čo možno uskutočňovať podrobnou analýzou:

---

vždy len tzv. mužskú, ženy vždy len ženskú rolu“ (Gerlinda ŠMAUSOVÁ, *Proti tvrdošijné predstave o ontické povahe gender a pohlaví*, Sociální studia, 2002, č. 7, s. 15) aspoň pochybovať, porno gendrové binarity stále potvrdzuje. Izolovanosť a utajovanosť jeho konzumpcie potláčajú možnosti jeho kritickej reflexie, v princípe podmienenej verejnou organizovanosťou publik.

6 Ďalej používam hovorovejšie, no zrozumiteľné označenia *hetero porno* a *gay porno*, nadväzujúc tak na diskurz *porn studies*, ktorý miesto *heterosexual/homosexual pornography* systémovo používa angl. ekvivalenty *straight/gay porn*. Okrem toho, spojenie *homosexuálne porno* môže zahŕňať aj lesbické porno, ktorému sa v štúdií nevenujem; výraz *gay* tu zastupuje výhradne mužskú homosexualitu.

7 Jonathan James McCREADIE LILLIE, *Cyberporn, Sexuality, and the Net Apparatus*, *Convergence* 10, 2004, č. 1, s. 61.

8 Brian McNAIR, *Striptease Culture: Sex, Media and the Democratization of Desire*, London, New York 2002.; Susanna PAASONEN – Kaarina NIKUNEN – Laura SAARENMAA (edd.), *Pornification: Sex and Sexuality in Media Culture*, Oxford 2007.; Feona ATTWOOD, *Sexed Up: Theorizing the Sexualization of Culture*, *Sexualities* 9, 2006, č. 1, s. 77-94.; Feona ATTWOOD (ed.), *Mainstreaming Sex: The Sexualization of Western Culture*, London, New York 2009.

9 J. J. McCREADIE LILLIE, *Cyberporn, Sexuality, and the Net Apparatus*, s. 62.

10 Podrobnému mapovaniu východísk teoretických vymedzení diskurzu sa venuje dvojica štúdií „diskurzívneho“ čísla revue *Kultura – média – komunikace* z roku 2009: Marek LAPČÍK, *Diskurs jako téma diskursu: O diskursu bez Habermase i bez Foucaulta? Poznámky ke conceptualizaci pojmu*, *Kultura – média – komunikace* 1, 2009, č. 1, s. 93-116; Michal BOČÁK, *Diskurz: neurčitá cesta kulturních, mediálních a komunikačných študií do centra svojho záujmu*, *Kultura – média – komunikace* 1, 2009, č. 1, s. 117-146.

11 Michel FOUCAULT, *The Archaeology of Knowledge and The Discourse on Language*, New York 1972.

- *diskurzov*¹² (t. j. symbolického, komunikatívneho; nielen vo význame textu ako vehikula diskurzov, ale fungovania textu v celom diskurzívnom kontexte),
- *dispozitívov*, t. j. systematických prepojení diskurzívnych praktík (označovania), nediskurzívnych praktík (konania) a manifestácií/materializácií (objektov) ako heterogénneho, no koordinovaného prejavu určitého vedenia.¹³

Vedenie ako nie náhodný zhluk reprezentácií, ale, naopak, komplex vnútorne prepojených, neprotirečivých, zámerne permanentne tvorených a distribuovaných ideí, je tak systematicky vyjavované práve a jedine cez diskurzy (dispozitívy); tie sú zároveň našou jedinou „bránou“ k realite. „Fyzická realita mimo diskurzu jestvuje, diskurz je [...] jediným prostriedkom, ako sa k nej môžeme dostať,“ vraví J. Fiske.¹⁴

Takisto pornodiskurz (i pornografizovaný verejný, napr. mediálny diskurz) systematicky artikuluje určité vedenie o sexe/sexualite, sprostredkúva sex/sexualitu nášmu vnímaniu. Diskurzívny (t. j. vlastne konštruktivistický) prístup presadzuje tézu, že porno sex aktívne konštruuje (nielen „prосто“ reflektuje),¹⁵ čo je plne v súlade s foucaultovským chápaním diskurzu ako „praktík systematicky formujúcich objekty, o ktorých vypovedajú“.¹⁶ Sex a porno (ako realita a diskurz) sú tak v podstate neoddeliteľné.

Pripomeňme, že pôvodne historicky konceptualizovaná diskurzívna perspektíva zahŕňa nielen synchronnú, ale aj diachrónnu interpretáciu konštruovania významu, vývinový rozmer pomáha rozšíriť platnosť interpretácie. Preto sa, napriek analýze aktuálneho materiálu, budem miestami opierať aj o vybrané historické rozmery interpretovaných textov.¹⁷

HETERO PORNO A GAY PORNO: ROVNAKÉ, ČI ODLIŠNÉ DISKURZY?

Otázka o diskurzívnom statuse pornografie zvykne byť zodpovedaná veľmi jednoznačne, no zjednodušujúco: porno býva pokladané za konzistentný diskurz. Avšak opierať sa o populárne tvrdenie „ak ste videli jeden pornofilm, videli ste ich všetky“¹⁸ si súčasné pornoštúdiá, ako etablovaná akademická transdisciplína, nemôžu dovoliť.

Ak vyjdeme z predpokladu časovo súbežnej koexistencie (a súperenia) rozmanitých diskurzov, ktoré sa – každý osve a každý s iným mocenským statusom – snažia definovať, interpretovať reali-

---

12 Na konštituovaní akejkoľvek, napr. textovej situácie sa vždy podieľa množstvo diskurzov s širokým repertoárom interdiskurzívnych vzťahov (napr. komplementarita, konkurenčnosť, parazitizmus). Aj keď tendenciou moci je potláčať vnútorné diskurzívne rozpory textov, musíme, prirodzene, počítať s tým, že texty nie sú diskurzívne unifikované, majú multidiskurzívny ráz. Cieľom *kritickej* analýzy diskurzu je nielen deskripcia jednotlivých diskurzívnych plánov, ale aj snaha o interpretáciu mocenských vzťahov medzi identifikovanými diskurzmi.

13 Siegfried JÄGER, *Discourse and Knowledge: Theoretical and Methodological Aspects of a Critical Discourse and Dispositive Analysis*, in R. Wodak – M. Meyer (edd.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. London 2001, s. 32-62.

14 John FISKE, *Power Plays, Power Works*, London 1993, s. 14-15.

15 Viac napr. M. BOČÁK, *Prečo a ako penetovať... významy*.

16 M. FOUCAULT, *The Archaeology of Knowledge and The Discourse on Language*, s. 49.

17 Pozri napr. Jan KALENDA, *Geneze „porn studies“: Spoločnosť, veda a pornografie*, *Konstrukt* 2, 2011, č. 5 [online]. Dostupné z: <http://www.konstruktmag.cz/geneze-„porn-studies“-spolecnost-veda-a-pornografie/> [cit. 2011-07-20]

18 Linda WILLIAMS, *Hard Core: Power, Pleasure and the “Frenzy of the Visible”*, Berkeley, Los Angeles 1989, s. x.

tu a poskytovať nám manuály na sociálne adekvátne operovanie v rámci každodennosti, potom musíme hľadať, kde a aké sú hranice diskurzívnych formácií, sústrediť sa na povahu rozmanito formovaných interdiskurzívnych vzťahov; v tomto prípade heterosexuálnej a mužskej homosexuálnej pornografie.

V prvom rade, oba analyzované diskurzy, samozrejme, majú mnoho spoločných prvkov. Oba sú interpretáciami (a vždy zároveň konštituentmi) určitých aspektov reality, typickými pre kultúru, v ktorej sa vyvinuli. Pornografie re-/konštruujú telo, gender, sexualitu a množstvo ďalších kultúrnych kategórií, akými sú napr. rasa/ethnicita, socioekonomický status, ale tiež napr. opozície *verejné – súkromné, normálne – patologické* a pod. Obe majú spoločný impulz v snahe o maskulínnu kultúrnu dominanciu, oba slúžia definícii týchto kategórií z pozícií maskulínného subjektu, ktorý ich konštruuje.

Pri bližšej analýze však nájdeme množstvo vecí, ktorými sa hetero porno a gay porno líšia. V tomto aspekte je relevantné pozrieť sa nielen na texty, ale aj na komplex vzťahov ich produkcie a recepcie, ako to robí vo svojej vynikajúcej analýze napr. T. Waugh.¹⁹ Vychádzajúc z jeho štúdie, ako aj z ďalších zdrojov,²⁰ vybrané aspekty reprezentácie mužov v hetero a gay porne sú spre- hľadnené (hoci zjednodušené) v nasledujúcej tabuľke:

	hetero porno	gay porno
mužské telá	zneviditeľňovanie	glorifikácia
erotizácia tiel	penis	penis, anus (+ iné časti)
konštrukcia maskulínnych identít	implicitná, verbálna	explicitná, komplexná
rozdelenie subjekt/objekt	muž/žena	muž/muž
pozícia v sexuálnej (sub-)kultúre	doplňok	centrálne postavenie

Hetero porno, centrované okolo ženy ako sexuálneho objektu, verbálne a vizuálne definuje predovšetkým vlastnosti účinkujúcich žien, zatiaľ čo mužov, vystupujúcich v pozícii subjektu túžby, semioticky odsúva do úzadia, čím ich v podstate zneviditeľňuje. Nevzťahuje sa to ale na maskulinitu, ktorá je pomerne výrazne artikulovaná aj v hetero porne, ako to vidieť napr. v analýze žánru gangbang v osobitnej kapitole. Gay porno zas mužské telo i maskulinitu samotnú stavia do pozície sexuálneho objektu (vo viacerých žánroch ju priam fetišizuje, glorifikuje). Iný prístup sa uplatňuje aj v spôsoboch erotizácie mužského tela ako celku a jeho častí, čomu sa podrobne venuje najmä kapitola o mužskej analíte.

19 Tom WAUGH, *Men's Pornography: Gay vs. Straight*, Jump Cut, 1985, č. 30 [online]. Dostupné z: <http://www.ejumpcut.org/archive/onlinessays/JC30folder/PornWaugh.html> [cit. 2011-07-20]

20 Napr. Richard DYER, *Male Gay Porn: Coming to Terms*, Jump Cut, 1985, č. 30 [online]. Dostupné z: <http://www.ejumpcut.org/archive/onlinessays/JC30folder/GayPornDyer.html> [cit. 2011-07-20]; Richard DYER, *The Culture of Queers*, London, New York 2002.; Fred FEJES, *Bent Passions: Heterosexual Masculinity, Pornography, and Gay Male Identity*, *Sexuality & Culture* 6, 2002, č. 3, s. 95-113.

Gay porno sa obvykle konceptualizuje ako jeden z mála symbolických priestorov, v ktorých sa na podobe reprezentácie mužskej homosexuality podieľajú samotní gayovia. Napr. podľa J. Mercera „pornografia zaujíma centrálné miesto v gay kultúre ako vari najdôležitejšie vyjadrenie gay identity, konštruované gaymi a pre gayov“.²¹ Mohlo by sa zdať, že má, už pre svoju reprezentáciu nenormatívnych sexualít a sexuálnych praktík, potenciál byť sociálne spravodlivejším než hetero porno, ktoré je antipornografickou vetvou feminizmu (a, nepochybne, opodstatnene) obviňované zo sexismu, mizogýnie. Lenže aj gay porno vzniká v kultúre heterosexizmu a androcentrizmu, takže aj ono je, logicky, podriadené heteronormatívnej logike (nezriedka je, zdanlivo paradoxne, nositeľom významov o heterosexuálnych maskulinitách, najexplicitnejšie v žánroch zobrazujúcich „hetero“ mužov).²² I gayská pornografia obsahuje veľké množstvo prvkov, ktoré sú z pohľadu kultúrnej rovnosti subjektov problematické, no diskurzívny „boj“, zdá sa, sa výraznejšie (a s rovnakou závažnosťou) odohráva na iných „frontoch“ (rasa, vek, telesné proporcie a pod.).

Taktiež symbolický význam jednotlivých pornodiskurzov pre kultúru, na ktorú sú bezprostredne viazané, ku ktorej sa vzťahujú, je odlišný: kým hetero porno je doplnkom heterosexuálnej (t. j. neutrálnej, „všeobecnej“) kultúry, gay porno ponúka priestor pre aspoň imaginárnu realizáciu sociálne potláčaných sexuálnych túžob. Preto sa mu v gay subkultúre pripisuje omnoho významnejší status. Vďaka „intímnosti“ konzumpcie porna môžu byť informácie o sociálne tabuizovanej sexualite ľahšie dostupné; takáto sexualita je potom pornom tvarovaná azda intenzívnejšie než tá, ktorá má možnosť verejného performovania.

[ANALYZUJ] MA TVRDO: POZNÁMKY K TEXTUÁLNEJ INTERPRETÁCII PORNA

V pornosnímke existuje množstvo diskurzívnych prvkov a stratégií, prostredníctvom ktorých sa konštruujú významy reprezentovaných sexuálnych praktík, identít performujúcich subjektov i implikovaných interpretantov/iek. Tieto prvky a stratégie sa hneď od začiatku podieľajú na stanovovaní rámcov interpretácie, vytyčujú medze, v ktorých konkrétna snímka apeluje na túžby divákov/čok.²³ Medzi aspekty, ktoré treba v procese textovej interpretácie porna reflektovať, pretože sa podieľajú na konštruovaní identít, patria napr.:

- miesto a čas deja (prostredie, symbolizácia naratívneho času, rekvizity),
- počet, sociálne situovania (gender, sexualita, rasa/eticita, vek, profesia a pod.) a vzájomné vzťahy aktérov/ok (vrátane opozície subjekt – objekt, napr. z vizuálneho hľadiska),

21 John MERCER, *Homosexual Prototypes: Repetition and the Construction of the Generic in the Iconography of Gay Pornography*, Paragraph 26, 2003, č. 1-2, s. 286; o problematike širšie napr. Jeffrey ESCOFFIER, *Bigger than Life: The History of Gay Porn Cinema from Beefcake to Hardcore*. Philadelphia, London 2009; Joe A. THOMAS, *Gay Male Pornography Since Stonewall*, in R. Weitzer (ed.), *Sex for Sale: Prostitution, Pornography, and the Sex Industry* (2nd ed.), New York, Abingdon 2010, s. 81n.

22 Podrobne Michal BOČÁK, *Porno, metro, sporno: súčasná gay/queer kultúra a heterosexuálne maskulinity*, Kultura – Média – Komunikace Speciál 1, 2009, č. 2, s. 121-142; Michal BOČÁK, *Čerstvá štava s trpkou príchutou: heterosexuálni muži v gayporne*, Cinepur 17, 2010, č. 71, s. 26-29.

23 Pravdaže, uvedená tvorba významu prebieha už predtým, než sa vôbec dostaneme k sledovaniu samotného filmu (napr. divácke odporúčania, kontext hypertextových odkazov na webe), rovnako aj po jeho zhladnutí (napr. komentovanie v prípade skupinového sledovania, diskusia k snímke na príslušnom webovom portáli).

- telesné konfigurácie aktérov/ok (vlastnosti a pohyby tiel a ich častí),²⁴
- verbálna a nonverbálna komunikácia aktérov/ok,
- komplexný charakter snímania (veľkosti a uhly záberov, pohyby kamery, strih atď.),
- širšie textuálne (najmä žánrové, naratívne a pod.) charakteristiky snímky,
- bezprostredný verbálny kontext snímky (titulky, obzvlášť na webe).

Už prostredia, v ktorých sa nakrúcajú jednotlivé scény či celé filmy, nie sú neutrálne – sú výrazne kultúrne konotované, preto môžu fungovať ako významové nosiče stereotypov o tom, kto by sa v daných priestoroch mal, a kto nemal pohybovať. S obľubou je tematizované hlavne prekročenie sociálnopriestorového ohraničenia vlastnej identity, tvoriace zámienku sexuálneho aktu (napr. žena, ktorá „vstúpi na územie“ vysokoškolského bratstva; asistent, ktorý vojde do kancelárie svojho šéfa).

Gendrové prejavy, predpokladaná rasová/etnická príslušnosť či veková kategória, ako i ďalšie identity mužov, sú konštruované najčastejšie celým komplexom znakov. Môžu – a zvyknú – signalizovať určitý typ sexuálnej praxe: gendrové vyjadrenia subjektov spravidla korešpondujú s realizovanými sexuálnymi praktikami.²⁵ Napr. v gay porne sa systematicky gendrovo signalizuje rozdelenie „rolí“ v sexuálnom styku na tzv. aktívneho/pasívneho (t. j. penetrujúceho/penetrovaného, insertívneho/receptívneho, angl. slang. *top/bottom*).

Isté typy sexualít sú spolukonštruované aj samotnými telami mužov. Hetero porno vystihuje falický princíp, redukovajúci muža na penis, resp. jeho bezprostredné okolie. Takýto muž, toto „kmitajúce torzo“, stráca svoju identitu, je viac mužom diskurzívnym, funkčným než reálnym.²⁶ Pretože, ako som už naznačil, mužské telo je explicitné vizualizované predovšetkým v gay porne, práve tu môže byť rôznorodo diferencované (napr. *bear* – muž-medveď plnšej až robustnej postavy, s výrazným ochlpením tela i tváre; *twink* – mladý muž atletickej postavy bez ochlpenia), pričom opäť môže byť (typicky pri stretnutí dvoch odlišných tiel) viazané na určitý typ sexuality, a to nielen v zmysle opozície *top/bottom*, ale i celkových sexuálnych prejavov (príznačné sú dokonca rôzne formy vzdychania takto vymedzovaných subjektov). Legitimizačnú funkciu vo vzťahu k maskulinite môžu zohrávať profesie mužov, pretože tzv. maskulínne povolania sú ľahko reprezentovateľné oblečením či ďalšími rekvizitami.

Sexualita mužov môže byť definovaná explicitne určitým označením mužov (napr. titulkom *Dvaja hetero chalani v akcii* na webstránke či obale DVD). Pomenované sú spravidla aj sexuálne praktiky, na ktorých subjekty participujú, praktikám alebo spôsobom ich performovania bývajú prisudzované určité hodnotenia (napr. *horúci, tvrdý* atď.).

---

24 „Porno [...] semioticky zvýznamňuje určité časti tiel – ostatné časti nechávajú v akomsi ‚semiotickom tieni‘. Práve ono tvaruje a rozšľabáva ‚sexujúce‘ telá novými spôsobmi (a vždy práve danými spôsobmi).“ (M. BOČÁK, *Prečo a ako penetrovať... významy*.)

25 O predpokladoch spätosti čiastkových aspektov komplexnej sexuálnej identity pozri Eve Kosofsky SEDGWICK, *Tendencies*, London 1994, s. 6-7.

26 Do „dokonalosti“ to dotiahla (pravdepodobne z gay subkultúry pochádzajúca) praktika s angl. názvom *glory hole* – plne anonymná (a presne preto oceňovaná) felácia či kopolácia uskutočňovaná cez dieru v stene (napr. v priečke oddeľujúcej kabínky WC či šatní). Pornografická situácia sa od reálnej líši tým, že publiku je poskytovaná možnosť sledovať obe strany aktu.

Pokiaľ ide o verbálne výpovede aktérov/ok a nonverbálne komunikatívne prejavy, pre porno je typické používanie subštandardného jazyka (napr. vulgarizmy, dialekt) a prevažne hovorové konštrukcie. Napriek tomu v niektorých snímkach nájdeme komplexnejšie jazykové vyjadrovanie, čo, pravda, tiež môže signalizovať určitý sociálny status.

Pri tele je podstatné zvažovať celky i časti. Sústreďenie sa na časti tiel (zhmotnené pohľadom kamery, ktorá sa môže identifikovať s niektorým so subjektov snímky) vypovedá o preferovaných erogénnych zónach. Pri mužských telách, hlavne v hetero porne, je významná penilná jednorozmernosť tela, čo posilňuje predstavu falickosti mužskej sexuality. Dôležité sú aj pohyby tiel; napr. ich rýchlosť a ráznosť dokážu vytvárať predstavu „tvrdého“ sexu.

Samozrejme, zvažovať by sme mali aj otázku existencie maskulínnej textuality, t. j. či maskulínnej sexuálnej perspektívy vyhovuje určité formálne diskurzívne stvárnenie. Pornografickú (ak nie zároveň reálnu) maskulínnu sexualitu napr. môžeme pokladať, pokiaľ ide o jej naratívny rozmer, za pomerne prostú: príbeh mužskej slasti je priamočiary, jednoznačne smeruje k ejakulácii. Mužská slasť sa symbolicky redukuje na moment orgazmu (s čím pracuje napr. aj populárny diskurz gendrovaných lifestyleových časopisov). Web denarativizáciu sexuality posilňuje.²⁷

Východiskom pre výber aspektov porna interpretovaných v nasledujúcom texte bola úvaha, ktoré praktiky/žánre (identita žánru sa v porne mnohokrát odvodzuje od praktiky) by boli porovnateľné so zreteľom na možnosti realizácie v oboch typoch pornografie.

GANGBANG PORNO:

HOMOSOCIÁLNE PUTÁ MUŽOV AKO ANALÓGIA HETERO A GAY PORNA

Gangbang (písané i *gang bang*; z angl. *gang* – skupina, partia, *bang* – vulg. jebať) je pornografický žánr (ako i reálna praktika) založený na skupinovej sexuálnej aktivite, v ktorej sa žena/muž (iba výnimočne napr. dve ženy/dvaja muži) stáva sexuálnym objektom sociálne organizovanej, spravidla viac než trojčlennej skupiny mužov.

Výraz *gang* má v angličtine (podobne v iných jazykoch) negatívnu konotáciu. Zväčša sa s ním asociuje sociálne deviantná skupina, obývajúca, kontrolujúca urbánne sociálne priestory. Stereotyp pevne zohratej, nespútanej skupiny delikventov diskurzívne konštruje, legitimizuje mimoriadnu „tvrdosť“ (t. j. maximálnu maskulínnosť) sexu; najskôr preto, že – hoci delikventné správanie formálne (legislatíva) i neformálne (každodenný diskurz) odsudzujeme – akosi podvedome pripúšťame, že hypermaskulínne subjekty *musia* „prebytok“ aktivity (s maskulinitou „prirodzene spätou“) niekde „ventilovať“ (podobný predpoklad stojí napr. za populárnou predstavou akéhosi maskulínneho „práva na sex“). Implicitné tolerovanie výtržníctva a násilia je, pochopiteľne, len dôsledkom dominancie ideológie androcentrizmu.

---

27 Web svojimi pôvodnými technologickými obmedzeniami istý čas vytváral denarativizácii porna ideálne podmienky: pomalosť pripojenia a malá kapacita dátových úložísk doslova priali redukcii dát na najpodstatnejšie elementy.

Práve silné, výrazne reprezentované sociálne vzťahy v skupine mužov konštituuju žánrovú dominantu gangbang porna. Pornografické dispozitívy homosociality pozostávajú z rozsiahleho komplexu prvkov konštruujúcich vnútorné väzby v skupine mužov:

- diskurzívne praktiky: používanie sociálnointegračnej lexiky (slang/argot), vzájomné verbálne povzbudzovanie penetrujúcich mužov, identifikácia kamery s ich perspektívou,
- nediskurzívne praktiky (konanie): striedanie pri kopulácii, dvojité penetrácie,²⁸ *bukkake*,²⁹ potenciálne dotyky mužských aktérov (občasné vzájomné držanie sa okolo pliec, asistencia pri kopulácii, napr. pridržiavanie penetrovaného objektu či časti jeho tela v určitej polohe),
- manifestácie/materializácie – zdieľané, aktérom známe prostredia konštruujúce partiu kamarátov, napr. prostredie univerzitného klubu stmeluje „bratstvo“ (angl. *fraternity*), dresy, športové pomôcky a ďalšie rekvizity signalizujú športový tím, typické priestranstvá predmestia nastoľujú etnicky minoritné a/alebo delikventné konotácie.

Prvkom heterosexuálnej vetvy gangbang žánru, ktorý je z hľadiska konštrukcie mužskej heterosexuálnej túžby azda najzaujímavejší, je pomerne frekventovaný výskyt priamych dotykov penisov zúčastnených mužov, bežne prítomný v prípade dvojitej penetrácie v jej užšom zmysle. V iných žánroch hetero porna je totiž pod vplyvom tabu mužského dotyku, reprezentujúceho tabu mužskej homosexuality, neakceptovateľný: napr. pre súbežnú vaginálnu a análnu penetráciu je charakteristické úzkostlivé stráženie demarkácie dvoch koexistujúcich, nikdy však nie pretínajúcich sa maskulínnych priestorov. V absurdite tejto rozšírenej pornografickej situácie akoby sa pristo len „prihodili“ dve penetrácie – „zhodou okolností“ jednej žene a súčasne. Základná diferencia je teda v tom, že kým v bežnej tzv. trojke (dvaja muži a jedna žena) súložía muži so ženou *simultánne*, v prípade gangbangu súložía vždy (prinajmenej symbolicky) *spolu*.

Pri interpretácii skupinových sexuálnych aktivít mužov osoží siahnuť po koncepte homosociality, „sociálnych zväzkov medzi medzi osobami rovnakého pohlavia“.³⁰ E. Kosofsky Sedgwick vymedzuje homosocialitu v opozícii voči homosexualite a na základe porovnania feminínnej a maskulínnej domény konštatuje, že kým v prípade žien sú homosocialita a homosexualita, ako póly vzťahového kontinua, úzko previazané, v prípade vzťahov medzi mužmi sú chápané striktno dichotomicky: ide o „na jednej strane, relatívne kontinuálny vzťah ženských homosociálnych a homosexuálnych zväzkov a, na druhej strane, radikálne diskontinuálny vzťah mužských homosociálnych a homosexuálnych vzťahov“.³¹ Podľa autorky sa v západných moderných spoločnos-

28 Angl. *double penetration* (skrátene *DP*) širšie pomenúva situáciu, keď jeden penis penetruje ženu vaginálne, zatiaľ čo druhý análne; tu však mienim doslovný význam, t. j. dva penisy súčasne penetrujúce jeden otvor objektu (v gay subžánri jediná možnosť). Sporadicky porno experimentuje i s trojitou penetráciou.

29 V *bukkake* skupina mužov postupne alebo naraz ejakuluje do úst a/alebo na tvár a/alebo na telo ženy/muža. V japonskej pornografii, odkiaľ výraz pochádza, sa pre zákaz priameho zobrazovania pohlavných orgánov hľadal náhradný objekt kamery; ejakulát pritom cenzúre nepodliehal. *Bukkake* je vlastne „par excellence manifestáciou maskulinity diskurzívne definovanej cez ‚pokorenie‘ ženy [či muža, pozn. M. B.] masívnou multiplikovanou ejakuláciou“. (M. BOČÁK, *Porno, metro, sporno*, s. 129-130)

30 Eve Kosofsky SEDGWICK, *Between Men: English Literature and Male Homosocial Desire*, New York 1985, s. 2. V angličtine sa v poslednej dobe spopularizoval slangizmus *bromance* (z angl. slang. *bro*, skrátene z *brother* – v tomto kontexte priateľ, druh a *romance* – lúbostný vzťah), označujúci intenzívne, značne intímne homosociálne puto medzi dvoma heterosexuálnymi mužmi.

31 Tamtiež, s. 5.

tiach objavuje tendencia prekonávať ustanovenú maskulínnu dichotómiu homosocialita – homosexualita, zhmotnená v tzv. mužskej homosociálnej túžbe, implicitnej túžbe homofóbného maskulínného prostredia neutralizovať binarizmus mužských vzťahov asexuálnych a sexuálnych, túžbe mužov „môcť si byť bližšie“, bez večného úzkostlivého stráženia hrozby kultúrnej nežiaducej homosexuality.

M. Flood, ktorý homosocialitu v jednej zo svojich štúdií „ukotvuje“ i etnograficky, hovorí, že „sexuálna aktivita je kľúčovou cestou k maskulínnemu statusu a iní muži sú publikom, vždy predpokladaným a niekedy reálnym, niečích sexuálnych aktivít [a] heterosexuálny sex môže byť sám osebe médiom, prostredníctvom ktorého sú mužské vzťahy ustanovované“.³² Členovia gangu akoby boli iba médiom maskulinity, na ktorej celebrácii sa rituálne podieľajú. Gangbang mužom ponúka možnosť byť si tak blízko, ako to len ide – zdieľať totožný sexuálny objekt, dotýkať sa navzájom svojich tiel, svojich pohlavných orgánov (multiplikovaná simultánna penetrácia), prichádzať do kontaktu so sexuálnymi tekutinami blízkych mužov (napr. pri viacnásobnom tzv. *cream-pie*)³³ –, no pritom maskulinitu nepoškrvniť stigmou homosexuality.

Ak spoločný objekt slúži ako nástroj utužovania homosociálnych väzieb v skupine,³⁴ jeho pohlavie/gender sa vlastne stáva nepodstatným. Gang nie je vzrušený ani tak sexom s objektom, sexuálna aktivita je tu jednoducho prostriedkom oveľa podstatnejšieho mužského prekračovania homosociálnej-homosexuálnej hranice,³⁵ realizácie homosociálnej, v dominantnej kultúre ešte stále perverznej túžby. Publiku pornožánru je ponúkaná možnosť podieľať sa na nej aspoň sprostredkovane.

Hoci, pravda, gangbang môže byť prejavom mužskej fantázie, v ktorej sa penetrovaným subjektom môžem stať *ja sám*: podľa I. Cooka homosociálny rozmer hetero porna spolu s často prejavovanou fascináciou penetračnej aktivity penisov „kamarátov“ ústi vari až do akejsi „homo-heterosexuality“, skrytej túžby po tom, aby sa subjekt penetrácie stal jej objektom.³⁶ Takisto T. Dean v súvislosti so súčasným heterosexuálnym gangbangom hovorí o „prítomnosti ženskej osoby, ktorá [fakticky iba] potvrdzuje heterosexuálnu mužov majúci sex spolu...“.³⁷ Žena je prostriedkom odreagovania mužskej homosociálnej túžby: „Degradáciou a vypudením ženy, ktorá bola

32 Michael FLOOD, *Men, Sex, and Homosociality: How Bonds between Men Shape Their Sexual Relations with Women*, *Men and Masculinities* 10, 2008, č. 3, s. 342.

33 Angl. *creampie* (z *cream* – smotana, slang. semen, *pie* – koláč) – ejakulácia do vagíny či anusu, nasledovaná poväčšine vypudením ejakulátu (interné sa tak stáva opäť externým a mužský orgazmus je potvrdený). V prípade gangbangu postupná ejakulácia mužov do totožného otvoru zdieľaného objektu, príznačná je (kvôli množstvu) ešte zreteľnejšia fetišizácia ejakulátu. Porov. aj pozn. 39.

34 Porovnaj Katalin Szoverfy MILTER – Joseph W. SLADE, *Global Traffic in Pornography: The Hungarian Example*, in L. Z. Sigel (ed.), *International Exposure: Perspectives on Modern European Pornography, 1800–2000*, New Brunswick, New Jersey, London 2005, s. 188.

35 Podľa Waugh, „kolektívne rituály mužskej homosociality sú očividne a nevyhnutne homoerotické“. (Thomas WAUGH, *Homosociality in the Classical American Stag Film: Off-Screen, On-Screen*, in L. Williams /ed./, *Porn Studies*, Durnham 2004, s. 131.)

36 Ian COOK, *Western Heterosexual Masculinity, Anxiety, and Web Porn*, *Journal of Men's Studies* 14, 2006, č. 1, s. 47–63.

37 Tim DEAN, *Unlimited Intimacy: Reflections on the Subculture of Barebacking*, Chicago, London 2009, s. 171.

údajným objektom ich vzájomného sexuálneho aktu, muži odbúravajú a vypudzujú zo skupiny zakázané [homo]sexuálne pocity.³⁸

Typické ukončenie situácie sa deje skupinovo, penetrujúci muži postupne ejakulujú na telo/do tela zdieľaného objektu. Sukcesívnosť orgazmov je podmienená pornografickou logikou, dôraz porno na detail – ejakulácie osobitne – spravidla bráni simultánnemu vyvrcholeniu. „Dávkovaním“ orgazmov možno predlžovať pornograficky príťažlivú situáciu,³⁹ a tým stupňovať (sexuálne) napätie publika. Naratívny vrcholom je niekedy záber na sexuálny objekt, ktorý je reprezentovaný ako pokorená „obet“ sexuálneho „vyčíňania“ gangu: penetrátori opúšťajú „miesto činu“, podrobený objekt ostáva ležať na zemi, poznačený (fyzicky i symbolicky) všadeprítomným ejakulátom.

Predsa len sa tu ukazuje jeden rozdiel medzi heterosexuálnou a homosexuálnou vetvou žánru. Žena v hetero gangbangu je zvyčajne v závere vykreslená aktívnejšie, akoby nástojila na práve tohto type naratívneho uzavretia. Nepochybne to súvisí s diskurzívnym špecifikom heterosexuálnej pornografie, v ktorej explicitné verbálne označovanie žien za „štetky“ nie je ničím výnimočným. Totiž „sexualita ‚štetiek‘ podľa dominantnej kultúry ‚nepozná hraníc‘ – chcú ‚to‘ kedykoľvek, kdekoľvek, s kýmkoľvek, akokoľvek“;⁴⁰ takto je akékoľvek (aj veľmi hrubé) zaobchádzanie so ženami (objektmi vôbec) ľahko zdôvodniteľné, ospravedlniteľné, aj keď takáto legitimizácia dáva zmysel jedine v rámci sexuálne násilného diskurzu.

V tomto kontexte, myslím, treba verbalizovať implicitnú otázku, ktorá pravdepodobne prichádza na myseľ vo viacerých momentoch tejto kapitoly – spojitosť gangbangu so znásilnením. Krajnou realizáciou sexuálnej aktivity gangu je nekonsenzuálny sex, znásilnenie gangom (angl. *gang rape*). Ako už bolo naznačené, gangbang stojí nezriedka na samotnej hranici znásilnenia a azda jedinú, čo bráni jednoznačnému zaradeniu zobrazenej sexuálnej aktivity do zóny sexuálneho násillia, je jej diskurzívne rámcovanie produkciou⁴¹ jednak ako aktivity konsenzuálnej (napr. konštatovanie, že aktéri/ky pred nakrúcaním udelili informovaný súhlas s aktivitou aj jej rámcovaním týmto spôsobom),⁴² jednak ako sexuálnej *fantázie* (snímky sú explicitne označované angl. *rape fantasy*, sú teda „iba“ fikciou), jednak motívom akejsi odplaty, falošnej „zásluhovosti“ (objekt „provokoval“, napr. pobytom v „nebezpečných priestoroch“). Nastoľuje to požiadavku kontinuity dôslednej kritiky násillia v porne.⁴³

38 Peggy Reeves SANDAY, *Fraternity Gang Rape: Sex, Brotherhood, and Privilege on Campus* (2nd ed.), New York, London 2007, s. 82.

39 Extrakorporálna mužská ejakulácia dostala v žargóne pornoprodukcie angl. pomenovanie *money shot*, t. j. záber, za ktorý sa hercovi platí najviac, pretože je chápaný ako absolútny dôkaz dosiahnutia mužskej sexuálnej slasti. Pojem *money shot* pochádza z hollywoodskej filmovej produkcie, kde označuje drahý, vizuálne pôsobivý záber s množstvom špeciálnych efektov, spravidla zaraďovaný ako vrcholná scéna blokbastrov (viac napr. L. WILLIAMS, *Hard Core*, s. 93-95).

40 Michal BOČÁK, *Selftubes: konštrukcia identít vo webovom porne*, in M. Bočák – J. Rusnák (edd.), *Médiá a text 3* (Mediálny text: lingvistika – kultúra – literatúra), Prešov 2012, s. 9-28.

41 Scény s násilnými motívmi sa vyskytujú aj v produkcii dominantných produkčných spoločností.

42 Hodnotu súhlasu subjektov s minimálnym ekonomickým kapitálom (prípadne aj inými typmi kapitálu), získavaného ekonomicky silným pornopriemyslom, považujem za mocensky diskutabilnú.

43 Podľa analýzy fenoménu znásilnenia gangom v prostredí univerzitných bratstiev v USA, uskutočnenej P. R. Sanday, má v tomto smere medialita a realita znepokojujúco blízko (podrobne P. R. SANDAY, *Fraternity Gang Rape*). Obdobné súvislosti naznačuje napr. aj štúdia M. FLOOD, *Men, Sex, and Homosociality*.

V oblasti gay porna s násilnou tematikou intenzívne pracujú už protopornografické homoerotické snímky. Napr. klasický film *Fireworks* (1947) Kennetha Angera obsahuje scénu, v ktorej režisér, projektujúc sa do svojich neskorších tínedžerských rokov, fantazíruje nad tým, ako ho znásilňuje a mučí skupina amerických námorníkov (mimochodom, jeden z fetišizovaných hypermasculínných symbolov gay subkultúry USA);⁴⁴ podobné skupinové násilné motívy v súčasnosti využíva napr. tvorba undergroundového režiséra Brucea LaBrucea (napr. film *Skin Gang/Skin Flick*, r. 1999).

Naostatok pre zaujímavosť uvedme menej frekventovaný tzv. obrátený gangbang (angl. *reverse gangbang*). V tomto žánri sa objavujú dve, z pohľadu normatívnej sexuality odlišné organizácie: buď jeden muž penetruje „gang“ (tu skupinu v neutrálnom zmysle) žien, alebo gangbang žien penetruje muža. Kým v prvom prípade ide prosto o obrátenie kvantitatívneho zastúpenia jednotlivých pohlaví; v druhom už máme do činenia so závažnou výmenou rol v sexe (penetračne aktívne ženy vs. pasívny muž). V reverznom gangbangue v prvom zmysle pritom zaniká podstatný žánrotvorný prvok originálu: štylizácia žien nestavia na kriminálnej typizácii, ženy bývajú tradične (hyper-)feminínne upravené. Na základe domnienky o neznásilniteľnosti muža (na heterosexuálny styk komonsenzuálne stále aplikovanej) sa zo situácie vytráca neustále balansovanie na hranici sexuálneho konsenzu a znásilnenia, prítomné v „štandardnej“ gangbangovej situácii. Takýto reversed gangbang je skôr vysoko normatívne vykreslenou sexuálnou predstavou muža „obslúženého“ skupinou žien, proti ktorej by, podľa maskulínného stereotypu „permanentnej sexuálnej pohotovosti“ žiaden „zdravý“ muž neprotestoval. Druhá, gendrovo transgresívna interpretácia gangbangue je relevantná pre nasledujúce úvahy o mužskej analite.

ANALITA MUŽA: PRÍKLADY DIFERENCIÍ MEDZI HETERO A GAY PORNOM

Zrejme najvýraznejšia odlišnosť medzi heterosexuálnym a mužským homosexuálnym pornom spočíva v tabuizácii/diskurzifikácii (t. j. v samotnom fakte ne-/reprezentovania) a sexualizácii (t. j. v interpretovaní a využívaní ako prostriedku slasti) anusu muža. Preto v nasledujúcom texte sústredím svoju pozornosť na niekoľko najvypuklejších otázok spojených s mužskou analitou,⁴⁵ ako sa realizuje v analyzovaných typoch pornografie.

V hetero porne sa narába temer výhradne s analitou ženy; anus muža, napriek tomu, že fyziologicky nepopierateľne disponuje (rovnako ako u ženy v hetero či u muža v gay porne) určitým zdrojovým potenciálom slasti, je dôsledne tabuizovanou telesnou zónou, čo, pravda, poukazuje na to, že sexualita, hoci je založená na mnohých medzipohlavne zdieľaných telesných „základoch“,⁴⁶ je formovaná najmä kultúrne. Kým u ženy sa v porne zobrazuje vagína i anus (a to aj ak nie sú v sexe aktuálne využívané – vždy by totiž *mohli* byť), u muža, u ktorého sú obe oblasti v podstate

44 Širšia úvaha o mužoch v uniformách ako gayských subjektoch/objektoch napr. v Ladislav ZIKMUND-LENDER, *Muž v uniformě, gay atrakce a kulturní dějiny*, in L. Zikmund-Lender (ed.), *V!Z: Texty o (queer) reprezentaci, kultuře, vizualitě*, Praha 2011, s. 45-49.

45 Výraz *analita* v štúdiu používam výhradne na pomenovanie diskurzívnej a/alebo reálnej sexuálnej aktivity anorektálnej oblasti. Presný význam pojmu v psychoanalýze, kde sa tiež používa, tu nezohľadňujem.

46 Zatiaľ čo vonkajšie pohlavné orgány dominantný gendrový diskurz berie za „jasný dôkaz“ pohlavnej diferenciácie, anus je jednou z mnohých častí tela, ktorou sa kultúrou binarizované pohlavia nediferencujú.

rovnako „vzdialené“, je anus zvyčajne diskurzívne tabuizovaný. Vizualný rámec sa sústreďí výlučne na penis, čokoľvek od penisu, resp. skrôta smerom dozadu je záberom odrezané.⁴⁷ Anus muža je teda v hetero porne to, čo je zbytočné, na čo sa publikum nemá sústreďiť. Muž má byť absolútnym, bezvýhradným penetrátorom; už pripustenie možnosti, že by mohol byť penetrovaný, sa diskurzívne vylučuje, čím sa má posilniť dojem aktívnej sexuálnej roly, viazanej na maskulinitu. Podľa B. Prongera je totiž pre heterosexualitu penetrácia muža „najmocnejším zneuctením maskulinity v našej kultúre“.⁴⁸ Akékoľvek zexplicitňovanie anusu heterosexuálneho muža je tak príznakové, a preto z mainstreamu vytesňované (i keď aktuálne sa hranice stredného prúdu rozširujú).

V gay porne, naopak, je analita očakávanou, žiaducou súčasťou snímky; napriek tomu aj tu podlieha prísnyim zákonitostiam. Roly aktérov sú totiž v prevažnej miere striktné rozdelené na osi *top/bottom*, pričom je možné očakávať, že budú konsonantné s gendrami a ďalšími charakteristikami subjektov. Penetrabilita sa v sexuálne interagujúcej dvojici vcelku jednoznačne pripisuje tým mužom, ktorí sú v porovnaní so sexuálnym partnerom feminínnejší, mladší, útlejšej postavy, avšak jej rozdelenie je pomerne striktné aj v prípade tzv. *interrasového* (angl. *interracial*), resp. širšie interetnického porna, kde sa pasívna rola preskribuje mužom bielym.⁴⁹ Distribúcia anality v gay porne sa teda neviaže len na opozíciu maskulinita – femininita (resp. skôr hypermaskulinita – „bežná“ maskulinita), ale je výrazne interseksionálnou praxou.

Okrem štandardnej štruktúry sexuálnych vzťahov sa v gay porne, samozrejme, vyskytujú aj transgresívne interpretovateľné akty a identity: univerzálny, doslova mnohostranne použiteľný (angl. slang. *versatile*) muž, praktikujujúci penetráciu aktívne i pasívne; tzv. *bottoming top*, t. j. muž, ktorý je ako aktívny prezentovaný v snímke, resp. v celej svojej kariére, vystupuje napr. v jednej zo scén pornofilmu v pasívnej role; tzv. *aggressive bottom*, t. j. muž, ktorý je síce penetrovaný, no inak sa v sexe správa výrazne aktívne (dôrazne sa dožaduje vlastnej penetrácie, sám – nie aktívny partner – vykonáva kopulačné pohyby a pod.).

Zmeny heterosexuálneho porna i samotnej sexuálnej praxe, ktoré „odhalili“ zatracovaný análny potenciál mužského tela, súvisia najskôr s postmodernistickým rozkolísaním sexuálnych identít. Taktiež konzumerizmus, stavajúci na hedonizme a zdôrazňujúci individualizáciu čohokoľvek (aj sexuálnych slastí), ústi do preskúmania možností erotizácie vlastného tela západných subjektov, umožňujúc tak vzniknúť „novému heteroerotickému“ alebo „queer forme heterosexuali-

47 Už v období tzv. *stag films* (staré označenie prvotných pornofilmov v USA) bol vizuál hetero porna priam posadnutý ženským telom, zatiaľ čo mužské pohlavné orgány sa vizuálne tabuizovali (T. WAUGH, *Homosexuality in the Classical American Stag Film*, s. 127). Neskoršie obdobie, charakteristické „prienikom“ penisu do porna, ako aj vzrastajúcou posadnutosťou jeho veľkosťou (v oboch typoch pornografie) je novou falzáciou kultúry, v ktorej sú, ako sa zdá, najdôležitejšie penisy a to, čo svojou veľkosťou spôsobujú (zexplicitňuje sa rozťahnutie otvorov, mimika má „predviesť“ bolesť penetrovaných a pod.).

48 Cit. v David FORREST, *“We’re Here, We’re Queer, and We’re Not Going Shopping”*: *Changing Gay Male Identities in Contemporary Britain*, in A. Cornwall – N. Lindisfarne (edd.), *Dislocating Masculinity: Comparative Ethnographies*, London, New York 1994, s. 98.

49 Súčasná mainstreamová pornografia inštitucionálne (a preto diskurzívne a vice versa) privileguje beloškost, artikuluje tak belošskú túžbu, ktorá Inému preskribuje rôzne stereotypné pozície. „Nebiele“ sa napr. fetišizuje ako sexuálny predátor s „neuveriteľne nenásytnou animálnou sexualitou“ (Dwight A. McBRIDE, *Why I Hate Abercrombie & Fitch: Essays on Race and Sexuality*, New York, London 2005, s. 102-103).

ty“.⁵⁰ Svoju rolu zohráva zaiste aj diverzifikácia webového porna. To, čo by pornografický mainstream, reprezentovaný postupne kinom, VHS a DVD nosičmi, neunesol, je na webe s jeho novým globálnym (väčším a aspoň domnele anonymnejším) trhom možné: úzke žánrové špecializácie zobrazujúce nuansy sexuálnych aktivít (angl. *niches* – presné marketingové zacielenia).⁵¹

Na penetrácii muža v hetero porne je postavený žáner *strap-on* (skrátene z angl. *strap-on dildo* – sexuálna pomôcka, zvyčajne v tvare penisu, ktorej súčasťou je remeň, určený na jej upevnenie na telo; používa sa aj názov *pegging*). C. Nault považuje za rozhodujúce momenty tohto pornožánru napr. „výmenu gendrových rolí, oslabenie dôrazu na [mužský] penis/ejakulát a zdôrazňovanie aktívnej ženskej túžby a mužskej análnej slasti“.⁵² Je síce pravdou, že „pegging porno znesväčuje dlhotrvajúce tabu mužského análneho erotizmu a narúša pravidlá konvenčného, na falickom princípe založeného sexuálneho režimu“,⁵³ no jeho sociálnotransformačný rozmer treba vnímať (napokon, robí to aj citovaný Nault) realisticky.

Špecifikom tohto žánru hetero porna je temer povinné, niekedy iba subtlne pervertovanie mužskej análnej slasti kontextom, v ktorom sa vyskytuje: penetrátorka figuruje napr. v rolích *dominatrix*⁵⁴ či *shemale*.⁵⁵ Predpokladám, že práve rámcovanie praktiky ako perverzity (sex s dominantnou, trans-/intersexuálnou ženou a pod. je vnímaný nenormatívne), zabezpečuje jej prijateľnosť aj pre širšie publiká. Navyše, z hľadiska dominujúceho diskurzu akékoľvek „anomálie“ netreba brať príliš vážne, pretože svojím rozsahom kultúru neohrozujú.

Analogicky odlišnú organizáciu vykazujú v hetero/gay porne oroanálne praktiky. *Rimming* (resp. *rimjob* – angl. slang. orálna stimulácia anusu; *anilingtio*), je v gay porne frekventovanou sexuálnou praktikou, zatiaľ čo v hetero porne, ak sa v ňom vôbec vyskytuje, figuruje ako nástroj dominancie a/alebo reprezentácie perverznej slasti muža. Ak odhliadneme od toho, že už samotná analita je v mnohých kontextoch vnímaná ako perverzná, v prípade hetero porna sa „povinnými“ stávajú ďalšie sprievodné praktiky pervertovania rimmingu, ktoré opäť formujú komplexné dispozitívy:

50 Curran NAULT, *Bend Over Boyfriend to Take it Like a Man: Pegging Pornography and the Queer Representation of Straight Sex*, Jump Cut, 2010, č. 52 [online]. Dostupné z:

<http://www.ejumpcut.org/currentissue/naultPegging/index.html> [cit. 2011-07-20]

51 J. A. THOMAS, *Gay Male Pornography Since Stonewall*, s. 75.

52 C. NAULT, *Bend Over Boyfriend to Take it Like a Man*.

53 Tamtiež.

54 Dynamika BDSM sa vyznačuje osobitnou komplexitou, ktorej charakteristika nie je cieľom tohto textu. Subjekt dominy tu zjednodušene ponímam ako reprezentant obrátenia moci v heterosexuálnom sexe.

55 *Shemale* (z angl. *she* – ona, *male* – biologický muž) – žargonizmus používaný v oblastiach pornoprodukcie a sexuálnej práce na pomenovanie transgender ženy v procese zmeny pohlavia typu MtF („muž na ženu“). *Shemale* má žensky upravené celé telo okrem genitálií, ktoré sú (ešte) mužské. Mimo sféry svojho pôvodu sa slovo, pochopiteľne, považuje za politicky nekorektné.

- diskurzívne praktiky – frekventovaná verbalizácia túžby slovami ako „(vy)líž mi zadok!“,⁵⁶ vizuálna koncentrácia kamery na ženu (zvlášť na jej tvár),
- nediskurzívne praktiky (konanie) – sadnutie si na tvár ako aktívne presadzovanie vlastnej anality, explicitné platenie za oroanálnu stimuláciu,
- materializácie/manifestácie – niekedy výrazne vyšší vek mužov (v porovnaní s priemerom mainstreamového porna, z ktorého sú inak vylučovaní),⁵⁷ latexový odev ako populárna BDSM symbolika, odovzdávané bankovky ako symbol moci.

V niektorých snímkach (ba celých produkciách) sa žene za rimming platí. Nie v zmysle, že by aktérky inak v porne účinkovali zadarmo: ide tu o osobitnú líniu tzv. gonzo (realistickej) pornografie, v ktorej zexplicitnenie platenia (mávanie bankovkami pred detailne snímanou tvárou presvedčanej) má sprostredkovať, okrem realistického dojmu situácie, osobitnú slasť z moci, reprezentovanej ekonomickým kapitálom produkcie. Obsah otázky „Urobíš pre nás [určitú praktiku], ak ti dáme [určitú sumu peňazí]?“ počas snímky graduje spolu s ponúkanou sumou. Čím viac peňazí, tým „extrémnejšie“ sexuálne praktiky sú požadované a rimming za takú v hetero porne pokladaný je.

Zaujímavé je, že pri anilinctiu, uskutočňovanom aktívne mužom, je vizuálny dôraz kladený na stimulovaný anus (muža/ženy), nie na stimulátora. V prípade ženy aktívne realizujúcej rimming sa očakávateľná analógia narušuje, pretože kamera sa zvykne sústreďovať na jej tvár. Napriek realizovaniu sexuálnej praktiky, ktorá je z perspektívy hetero porna (i hetero sexu) pre svoje silné homosexuálne konotácie výrazne nenormatívna, rimming ostáva rámcovaný výrazne normatívne: je jedno, že sa roly „prevracajú“, centrálnym vizuálnym objektom ostáva žena. Ťažisko análnej slasti muža sa presúva na ňu, zdá sa, že dôležitejšie než to, či aktivita vzrušuje *jeho*, je to, aké pocity spôsobuje *jej*.

Výraznejšie mocenské rámcovanie anality nájdeme v gay porne v žánroch zameriavajúcich sa na (hyper-)maskulinných mužov. Sexuálna túžba je podobne ukotvená napr. v expandujúcom žánri tzv. hetero gay porna (*straight gay porn*).⁵⁸ V týchto snímkach sú muži diskurzívne konštruovaní ako heterosexuálni, no participujú na spoločných homosexuálnych praktikách, pričom najdôležitejšie nie je dosahovanie reálnej slasti (v zmysle skutočného, uveriteľného, nielen zle performovaného uspokojenia), ale samotná realizácia (homo)sexuálnej aktivity. Tu sa analita, inak nežiaduca, stáva absolútnou komoditou. Nie je to však analita slastná, ktorú by subjekt vyhľadával a ktorú by si „užíval“, je to len analita konzumná, založená na sériovom zbavovaní heterosexuálnych mužov „panictva“ v gay zmysle (byť penetrovaný). Slasť z analízy tu dosahuje (cez režisé-

56 Výzvu na „vylízanie zadku“, symbolizujúcu pohrdanie vyzvaným/ou, vyslovenú tým, kto ňou chce demonštrovať moc, poznajú hovorová slovenčina i čeština. Nepochybné tu, napriek modernej dôsledne „čistej“ pornografickej reprezentácii análneho sexu, zohrávajú rolu isté „skatologické implikácie“ (K. Sz. MILTER – J. W. SLADE, *Global Traffic in Pornography*, s. 188). Priame verbálne apely musia byť súčasťou repertoára diskurzívnych prostriedkov, tu sa nimi dáva na vedomie, kto *skutočne* aktívne rozhoduje, či a kedy sa „to“ urobí; proces distribúcie rol a moci sa až verbalizáciou výzvy stáva príznakovým.

57 Pokročilý vek aktérov konotuje sexuálnu skúsenosť, občas až akúsi „znudenosť“: starší „muž, ktorý už v sexe ‚všeličo‘ zažil“ hľadá sprestenie svojho sexuálneho života, aj za hranicami „normality“.

58 M. BOČÁK, *Porno, metro, sporno.*; M. BOČÁK, *Čerstvá šáva s trpkou príchuťou*. Otázkou reálnej identity aktérov sa nezaobieram, držím sa toho, ako ich definuje diskurz samotný.

ra ako svoju „pravú ruku“, reprezentujúcu a často paralelne verbalizujúcu postmodernistický diskurz destabilizácie heterosexuality a gayské veľké naratívy „lámania“ heterosexuálov) publikum žánru, nie aktéri samotní.⁵⁹

Ako univerzálne, tak aj v týchto pornosnímках sa výrazne odhaľuje neustály boj porna s problémom reprezentácie prežívaných pocitov. Akokoľvek je záber detailný, kontakt telesných častí na sprostredkovanie komplexity sexuálnych slastí nestačí. Pornografia, absolútne koncentrovaná v doméne vizuality,⁶⁰ sa nevie vyrovnáť hlavne s fyzickými reakciami tela, ktoré prebiehajú interne (psychickú rovinu nateraz ponechám úplne bokom), v zónach pohľadu skrytých. Porno je neustále nútené prekladať ich do iných kódov. Pocity subjektov sú reprezentované zábermi na tváre alebo sú transformované do auditívnych kódov (verbálne oceňovanie, vzdychy). V hetero gay porne sú tváre penetrovaných mužov, na ktoré kamera zoomuje najmä na začiatku styku, diskurzívnymi priestormi, signifikujúcimi cez mimické výrazy bolesti či poníženia víťazstvo gay kapitálu. Z významotvorného, ideologického hľadiska sú osobitne v tomto žánri tváre dôležitejšie než anusy.⁶¹

Rozdiely v reprezentácii analíty medzi dvoma subdiskurzmi pornografie majú napokon aj svoje naratívne aspekty. V hetero porne reprezentujúcom mužskú analítu nebýva stimulácia anusu muža jedinou sexuálnou praktikou; je iba súčasťou repertoára praktík, neštandardnou „predohrou“, nie konečným prostriedkom dosiahnutia orgazmu. „Roly“ v snímke sa väčšinou napokon obracajú na „štandard“ (penetrácia ženy, *money shot*). Zdanlivo paradoxne, avšak s ohľadom na obmedzené možnosti vizualizácie internej telesnej slasti zrozumiteľne, ani v gay porne anus nemusí fungovať ako nástroj sexuálneho vyvrcholenia. Vizualná posadnutosť ejakuláciou je aj tu ústrednou logikou diskurzu: kopulácia je nezriedka prerušená, partneri vrcholia pri (vzájomnej) masturbácii.⁶² Ako vraví Dyer, „naratív [gay porna] nie je nikdy organizovaný okolo túžby byť pretiahnutý, ale okolo túžby ejakulovať“.⁶³

Proces stávania sa análne receptívnym je základným naratívnym princípom gay porna: v postupne nakrúcaných snímkach sa zachováva následnosť „od nechať si urobiť a potom urobiť ‚fajku‘ k byť aktívnym a potom pasívnym v análnom sexe“.⁶⁴ V gay kultúre znamená penetrácia muža „potvrdenie gay identity, resp. minimálne spochybnenie identity heterosexuálnej“.⁶⁵ Análna pe-

59 Cieľové skupiny a reálne publiká žánru ostávajú zahmlené. Sú to gayovia s nespĺnenými snami o konverzii hetero kamarátov? Sú to (ako pri gangbangu) heterosexuáli hľadajúci sprostredkované odreagovanie homosociálnej túžby, ktorú sa boja uskutočniť v reálnych vzťahoch? Alebo sú to ženy, ktoré by (tak ako muži v tzv. lesbických pornoimagináciách) rady sledovali sexuálnu interakciu rovnakopohlavného páru (nie „gayov“, ale „hetero mužov“ – ktorí by sex s nimi reálne mohli/chceli mať)? Logiku má každá z možností.

60 Vizualita je, podľa kultúrnych štúdií, príznačná pre západnú kultúru i maskulínnu perspektívu túžby.

61 Pozri tiež Mark SIMPSON, *Male Impersonators: Men Performing Masculinity*, New York 1994, s. 136.

62 Porov. aj Rich CANTE – Angelo RESTIVO, *The Voice of Pornography: Tracking the Subject through the Sonic Spaces of Gay Male Moving-Image Pornography*, in M. Tinkcom – A. Villarejo (edd.), *Keyframes: Popular Cinema and Cultural Studies*, London, New York 2001, s. 217-218, 222-223.

63 R. DYER, *Male Gay Porn*. Waugh, poukazujúc na existenciu gayských „pasívnych penetračných fantázií“, navrhuje v tomto aspekte Dyerovu generalizáciu prehodnotiť (pozri T. WAUGH, *Men's Pornography*).

64 Ron BECKER, *Guy Love: A Queer Straight Masculinity for a Post-Closet Era?*, in G. Davis – G. Needham (edd.), *Queer TV: Theories, Histories, Politics*. London, New York 2009, s. 138.

65 M. BOČÁK, *Porno, metro, sporno*, s. 128-129.

netrácia dokonca nie je len naratívnym vrcholom jednej snímky, hrá poprednú úlohu v celej kariére pornoherca.⁶⁶ Podľa Dyera niektorí herci volia stratégiu ostať pred kamerou výhradne aktívnym a udržať si tak u publika – cez udržiavanie tohto naratívneho napätia – vlastnú žiadanosť. M. Simpson vo vzťahu k nim výstižne hovorí o kariérnom kreovaní predstavy „mýtického penetrátor, ktorý sa nikdy nenechá penetrovať“.⁶⁷ Je evidentné, že, na rozdiel od gay porna, „(naratívna) otázka ‚čo sa bude diať [čítaj: kto bude penetrovaný] nie je otázkou v hetero videoporne“.⁶⁸ Až na pár výnimiek, reprezentovaných napr. strap-on žánrom, je totiž vždy penetrovaná žena.

Ak sa pokúsime syntetizovať čiastkové úvahy predložené v štúdiu, heterosexuálna a mužská homosexuálna pornografia majú mnoho spoločných, no aj odlišných črt, ktoré sa, prirodzene, odhaľujú až pri ich podrobnej analýze a vzájomnej komparácii.

Napr. v oblasti určitých sexuálnych praktík majú k sebe hetero a gay porno bližšie, než by sa zdalo pri ich zbežnom sledovaní. Množstvo praktík, ktoré sa v nich môžu realizovať, je de facto totožných, ich odlišnosti sú vlastne vymedzované diskurzom „prirodzenej“ bipolarity spohľavnej telesnosti. Rozhodujúce slovo v konštrukcii rozdielov hetero a gay sexu/porna tak má opäť kultúra: diferencie v podstate podobných tiel a praktík sa v tom-ktorom diskurze zvyznamňujú napr. špecifickou nomenklatúrou, odlišnosti tiel a ich fungovania sa zintenzívňujú vizuálne, verbálne atď., vedomie diferentnosti sa často konštruuje už len prítomnosťou alebo neprítomnosťou určitého prvku (napr. anusu muža v zábere).

Spoločným rámcom oboch pornografií sú napr. metadiskurzy (post-)modernej západnej sexuality a maskulínnej dominancie, v dôsledku čoho sa prekrývajú napr. v implikácii maskulínnych publik, glorifikácii hegemonnej maskulinity alebo – ako je to v analyzovanom gangbang žánri – v artikulácii homosociálnej túžby. Gangbang (ani heterosexuálny, ani gayský) nie je prostým skupinovým sexom, v ktorom môžu prebiehať sexuálne interakcie medzi rôznymi aktérmi/kami; hypermaskulínni muži tu splyvajú do kolektívneho penetrátor zdieľaného objektu (nezáleží na tom, či ženského, alebo mužského), ktorý má potvrdiť maskulinitu ako ich personálnu charakteristiku aj ako dominantnú kultúrnu kategóriu. Samozrejme, vždy na úkor objektu a vlastností, ktoré sú mu pripisované.

Hetero a gay porno sú zároveň odlišnými diskurzmi: mužské hetero/gay telá sú v rámcoch „svojich“ diskurzov sexualizované inými, viac či menej špecifickými prvkami a stratégiami. Ako dôvodom v časti o mužskej analite, kým gay pornu je diskurzívna, sexuálna aktivácia anusu inherentná, v hetero porne je anus muža prevažne tabuizovaný a ak sa diskurzifikuje, nemusí plniť úlohu dosahovania prostriedku slasti, ale skôr nástroja dominancie maskulínneho subjektu a subordinácie žien. Umocňuje sa to tým, že mužská analita tu býva významovo rámcovaná ako perverzná túžba – a marginalizáciou sa jej dispozícia na výraznejšie subvertovanie dominantnej kultúry oslabuje.

66 R. DYER, *The Culture of Queers*, s. 197.

67 M. SIMPSON, *Male Impersonators*, s. 134.

68 R. CANTE – A. RESTIVO, *The Voice of Pornography*, s. 222.

Aj keď v gay porne analítika zvykne prinášať slasť, evidentne jej nechýba dôsledná organizácia, naopak, je veľmi jasne distribuovaná, zvyčajne na základe stereotypizovaných identít. Sklony k reprezentovaniu aktérov ako maskulínných subjektov (muži v gay porne vystupujú feminínne len veľmi výnimočne) a zdôrazňovanie perspektívy penetrátora však i tu stavajú analítku pevné limity: realizuje sa často, i keď jej status aktívne vyhľadávanej (a plne akceptovanej) slasti je diskutabilný. Potenciál transgresivity gay porna tak nie je jednoznačný a vyžaduje si hĺbkovú analýzu.

Pornografická reprezentácia je mnohvrstevná a intersekciónálna – koniec koncov, ako sexualita sama. V pornografizovanej kultúre nás porno podľa všetkého oslovuje každodenne, pritom nie bezpodmienečne priamo, cez vedomú osobnú konzumpciu; niekedy len sprostredkované, subliminálne cez iné diskurzy, iné sociálne prostredia. Ak pripustíme, že porno je významným subjektotvorným diskurzom, rôznorodosť pornodiskurzov, čiastkovo interpretovaná aj v tejto stati, môže mať za následok mierne, ale aj radikálne odlišné nazerania i realizácie sexuálnych praxí, sexualít i ďalších identít. Porn studies ako kritická transdisciplinárna analýza pornografie nám dnes poskytujú príležitosť transcendovať hranice dominujúceho diskurzu a reflektovať sexuálne subjektivity, svoje aj iných.

ZOZNAM LITERATÚRY

- Feona ATTWOOD, Reading Porn: The Paradigm Shift in Pornography Research, *Sexualities* 5, 2002, č. 1, s. 91-105.
- Feona ATTWOOD, Sexed Up: Theorizing the Sexualization of Culture, *Sexualities* 9, 2006, č. 1, s. 77-94.
- Feona ATTWOOD (ed.), *Mainstreaming Sex: The Sexualization of Western Culture*, London, New York 2009.
- Feona ATTWOOD, The Paradigm Shift: Pornography Research, Sexualization and Extreme Images, *Sociology Compass* 5, 2011, č. 1, s. 13-22.
- Ron BECKER, Guy Love: A Queer Straight Masculinity for a Post-Closet Era?, in G. Davis – G. Needham (edd.), *Queer TV: Theories, Histories, Politics*. London, New York 2009, s. 121-140.
- Michal BOČÁK, *Diskurz: neurčitá cesta kulturálnych, mediálnych a komunikačných štúdií do centra svojho záujmu*, *Kultura – média – komunikace* 1, 2009, č. 1, s. 117-146.
- Michal BOČÁK, *Porno, metro, sporno: súčasná gay/queer kultúra a heterosexuálne maskulinity*, *Kultura – Média – Komunikace Speciál* 1, 2009, č. 2, s. 121-142.
- Michal BOČÁK, *Čerstvá šťava s trpkou príchuťou: heterosexuálni muži v gayporne*, *Cinepur* 17, 2010, č. 71, s. 26-29.
- Michal BOČÁK, *Prečo a ako penetrovať... významy: Zopár úvah o porne a porn studies*, *Konstrukt* 2, 2011, č. 5 [online]. Dostupné z: <http://www.konstruktmag.cz/preco-a-ako-penetrovat-vyznamy-zopar-uvah-o-porne-a-porn-studies/> [cit. 2011-07-20]
- Michal BOČÁK, *Selftubes: konštrukcia identít vo webovom porne*, in M. Bočák – J. Rusnák (eds.), *Médiá a text 3 (Mediálny text: lingvistika – kultúra – literatúra)*, Prešov 2012, s. 9-28.
- Rich CANTE – Angelo RESTIVO, *The Voice of Pornography: Tracking the Subject through the Sonic Spaces of Gay Male Moving-Image Pornography*, in M. Tinkcom – A. Villarejo (edd.), *Keyframes: Popular Cinema and Cultural Studies*, London, New York 2001, s. 207-227.
- Ian COOK, *Western Heterosexual Masculinity, Anxiety, and Web Porn*, *Journal of Men's Studies* 14, 2006, č. 1, s. 47-63.
- Tim DEAN, *Unlimited Intimacy: Reflections on the Subculture of Barebacking*, Chicago, London 2009.
- Richard DYER, *Male Gay Porn: Coming to Terms*, *Jump Cut*, 1985, č. 30 [online]. Dostupné z: <http://www.ejumpcut.org/archive/onlinessays/JC30folder/GayPornDyer.html> [cit. 2011-07-20]
- Richard DYER, *The Culture of Queers*, London, New York 2002.
- Jeffrey ESCOFFIER, *Bigger than Life: The History of Gay Porn Cinema from Beefcake to Hardcore*. Philadelphia, London 2009.

- Fred FEJES, Bent Passions: Heterosexual Masculinity, Pornography, and Gay Male Identity, *Sexuality & Culture* 6, 2002, č. 3, s. 95-113.
- John FISKE, *Power Plays, Power Works*, London 1993.
- Michael FLOOD, Men, Sex, and Homosociality: How Bonds between Men Shape Their Sexual Relations with Women, Men and Masculinities 10, 2008, č. 3, s. 339-359.
- David FORREST, "We're Here, We're Queer, and We're Not Going Shopping": Changing Gay Male Identities in Contemporary Britain, in A. Cornwall – N. Lindisfarne (edd.), *Dislocating Masculinity: Comparative Ethnographies*, London, New York 1994, s. 97-110.
- Michel FOUCAULT, *The Archaeology of Knowledge and The Discourse on Language*, New York 1972.
- Siegfried JÄGER, Discourse and Knowledge: Theoretical and Methodological Aspects of a Critical Discourse and Dispositive Analysis, in R. Wodak – M. Meyer (edd.), *Methods of Critical Discourse Analysis*. London 2001, s. 32-62.
- Jan KALENDA, Geneze „porn studies“: Společnost, věda a pornografie, *Konstrukt* 2, 2011, č. 5 [online]. Dostupné z: <http://www.konstruktmag.cz/geneze-„porn-studies“-spolecnost-veda-a-pornografie/> [cit. 2011-07-20]
- Marek LAPČÍK, Diskurs jako téma diskursu: O diskursu bez Habermase i bez Foucaulta? Poznámky ke konceptualizaci pojmu, *Kultura – média – komunikace* 1, 2009, č. 1, s. 93-116.
- Kateřina LIŠKOVÁ, *Hodné holky se dívají jinak: Feminismus a pornografie*, Praha 2010.
- Dwight A. McBRIDE, *Why I Hate Abercrombie & Fitch: Essays on Race and Sexuality*, New York, London 2005.
- Jonathan James McCREADIE LILLIE, Cyberporn, Sexuality, and the Net Apparatus, *Convergence* 10, 2004, č. 1, s. 43-65.
- Brian McNAIR, *Striptease Culture: Sex, Media and the Democratization of Desire*, London, New York 2002.
- John MERCER, Homosexual Prototypes: Repetition and the Construction of the Generic in the Iconography of Gay Pornography, *Paragraph* 26, 2003, č. 1-2, s. 280-290.
- Katalin Szoverfy MILTER – Joseph W. SLADE, Global Traffic in Pornography: The Hungarian Example, in L. Z. Sigel (ed.), *International Exposure: Perspectives on Modern European Pornography, 1800–2000*, New Brunswick, New Jersey, London 2005, s. 173-204.
- Curran NAULT, Bend Over Boyfriend to Take it Like a Man: Pegging Pornography and the Queer Representation of Straight Sex, *Jump Cut*, 2010, č. 52 [online]. Dostupné z: <http://www.ejumpcut.org/currentissue/naultPegging/index.html> [cit. 2011-07-20]
- Susanna PAASONEN – Kaarina NIKUNEN – Laura SAARENMAA (edd.), *Pornification: Sex and Sexuality in Media Culture*, Oxford 2007.
- Peggy Reeves SANDAY, *Fraternity Gang Rape: Sex, Brotherhood, and Privilege on Campus* (2nd ed.), New York, London 2007.
- Eve Kosofsky SEDGWICK, *Between Men: English Literature and Male Homosocial Desire*, New York 1985.
- Eve Kosofsky SEDGWICK, *Tendencies*, London 1994.
- Mark SIMPSON, *Male Impersonators: Men Performing Masculinity*, New York 1994.
- Gerlinda ŠMAUSOVÁ, Proti tvrdošijné představě o ontické povaze gender a pohlaví, *Sociální studia*, 2002, č. 7, s. 15-27.
- Joe A. THOMAS, Gay Male Pornography Since Stonewall, in R. Weitzer (ed.), *Sex for Sale: Prostitution, Pornography, and the Sex Industry* (2nd ed.), New York, Abingdon 2010, s. 67-89.
- Tom WAUGH, Men's Pornography: Gay vs. Straight, *Jump Cut*, 1985, č. 30, s. 30-35 [online]. Dostupné z: <http://www.ejumpcut.org/archive/onlinesays/JC30folder/PornWaugh.html> [cit. 2011-07-20]
- Thomas WAUGH, Homosociality in the Classical American Stag Film: Off-Screen, On-Screen, in L. Williams (ed.), *Porn Studies*, Durnham 2004, s. 127-141.
- Linda WILLIAMS, *Hard Core: Power, Pleasure and the "Frenzy of the Visible"*, Berkeley, Los Angeles 1989.
- Ladislav ZIKMUND-LENDER, Muž v uniformě, gay atrakce a kulturní dějiny, in L. Zikmund-Lender (ed.), *V!Z: Texty o (queer) reprezentaci, kultuře, vizualitě*, Praha 2011, s. 45-49.

Abstract

Realms of Men's Pleasures:

Straight Porn and Gay Porn as Places of Construction of Masculinities and Male Sexualities

Michal Bočák (University of Prešov in Prešov, Slovakia)

Porn as a popular discourse of sexuality, after adopting of significant status in Western culture, has acquired the power to re-/define practices and identities of sex, gender, and desire to a considerable extent. In each video, there exist a variety of discursive elements and strategies, through which the meanings of represented sexual practices, performing subjects and their identities are being framed. Mainstream straight and gay porn, despite numerous shared discursive characteristics, are perceived as specific discourses in this study. Straight porn makes the male body symbolically invisible, while gay porn glorifies it. However, both types of pornography operate as noticeable articulations of masculinity, although with varying degree of explicitness. The analytic part of the study discusses selected analogies and differences in the construction of masculinities and male sexualities. As an example of analogies between the analysed pornographic discourses, the gangbang genre is examined thoroughly. In these videos, socially interlinked group of men shares a common sexual object and the collective celebration of masculinity and male homosocial bonds appears to be more important than the object itself (regardless of its sex/gender). As an example of differences, the representation of male anality is being interpreted. While in the gay porn the male anality is presented as a possible means of achieving pleasure, in the straight porn its potential is significantly repressed (e.g. visual tabooisation of male anus), or the anality is ostentatiously employed for representing a perverse pleasure and/or masculine dominance.

Keywords: *gay porn – straight porn – masculinity – male desire – gangbang – homosociality – anality – pleasure – power*

Poznámka autora

Bibliografický údaj printovej verzie (v čase publikovania na webe bola v tlači): Bočák, Michal: Ríše mužských slastí: heterosexuálne porno a gay porno ako priestory konštrukcie maskulínit a mužských sexualít. In: Švaříčková-Slabáková, Radmila – Kohoutová, Jitka – Pavlíčková, Radmila – Hutečka, Jiří a kol.: Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti: koncepty, metody, perspektivy. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2012.

Základné tézy štúdie boli prezentované ako príspevok s názvom *Heterosexuálne porno a gayporno ako priestory konštrukcie maskulínit* na interdisciplinárnej vedeckej konferencii *Konstrukce mužské identity v minulosti a současnosti* v Olomouci (Česká republika) dňa 10. 6. 2011.

Tvorba štúdie i účasť na konferencii boli financované z vlastných zdrojov autora.

V elektronickej verzii štúdie boli sfunkčnené hypertextové odkazy.

Časti štúdie boli 8. 9. 2011 zverejnené na stránke autora v sekcii *Texty* – <http://michalbocak.weebly.com/texty.html>.

Práca je sprístupnená od 19. 10. 2012 na webovej stránke <http://michalbocak.weebly.com>.

Na tento dokument sa vzťahuje licencia Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported dostupná na webstránke <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>.

Ak máte akékoľvek poznámky, otázky či návrhy týkajúce sa tejto alebo akýchkoľvek mojich prác, neváhajte ma kontaktovať.

michal.bocak@gmail.com

Michal Bočák

Ak chcete získať viac informácií o mojej práci, navštívte moju webstránku michalbocak.weebly.com.